

JANKO LEŠNIK:

Za domovino!

Gledališki prizor.¹

Dejanje se vrši v šolski sobi pred poukom.

Osebe: Slavko, Vladko, Zmagoslav, učenci; Mila, Slava, Zora, Tinka, učenke.

Slavko: Zdravo, Vladko! Tudi že tukaj?

Vladko: V šoli sem prav rad, učenje je moje najljubše opravilo, zakaj kar si z ukom pridobim, si za srečo življenja oskrbim.

Slavko: Prav praviš, saj se tudi stara pesem glasi: »Prebrisanе glave in pridne roké so boljše bogastvo ko zlate goré.«

Vladko: Ali se še spominjaš, kaj je nama rekel oni dan Brckov Matija, ko sva se razgovarjala o zgodovini slovenski? Rekel je: »Kaj le toliko brbrata o starih Slovencih; jaz o vsem tem nič ne vem, pa se mi zaradi tega ne godi slabo.«

Slavko: Jaz spoštujem starega Brckovega Matijo, saj je pošten in delaven mož. Da pa ne umeva in ne zna ceniti naukov ljudske šole, mu ne zamerim, ker ni imel prilike se dosti učiti. V mladosti so mu umrli roditelji, zato je bil v varstvu tujih ljudi, ki so gledali le na to, da jim je ubogi Matijčce dosti delal. Prav malo je uboga sirota zahajala v šolo, zato je prilezel komaj do drugega razreda; tako mi je pravil moj dobri rajni oče. — Ko bi bili Slovenci sami Brckovi Matije, bi bili vsi mi še danes sužnji tujim narodom Nemcem, Italijanom in Madžarom. Godilo bi se vsem nam še huje, kakor se godi našim bratom in sestram na Koroškem in Goriškem.

Vladko: Kakor ni žita brez plevela, rože ne brez trnja, tako tudi Jugosloveni niso brez slabih ljudi. A število teh pride malo v poštev pri milijonih junaških, marljivih in bistrournih Jugoslovenov.

Slavko: Kakor skrbni in delavni gospodar očisti njivo vsega plevela, tako bomo mi mladi Jugosloveni gledali na to, da med nami ne bo ljudi, ki bi delali nečast svoji domovini.

Vladko: Hvaležni bodimo našim prednikom, da niso omagali; ponosni smo lahko nanje, ker so bili tako vztrajni v boju za narodne pravice!

Slavko: Dosti truda in boja so morali prebiti naši predniki, da niso popolnoma podlegli tujim narodom. Z občudovanjem zremo v

¹ Uprizorjen na šolskem odru na Vurbergu Vidovega dne 1921.

njihovo preteklost, ko čitamo v zgodovinskih knjigah, kaj vse so morali pretrpeti Slovani, samo da so si ohranili slovensko ime in slovenski jezik.

Vladko: Ne kruta in mogočna turška sila, pa tudi pohlepna in predrzna nemška moč nista mogli uničiti junaškega jugoslovenskega naroda.

(Medtem vstopijo Mila, Slava, Zora, Tinka in Zmagoslav.)

Slavko: O ti nad tisoč let bedna, ti tepena, nesrečna, teptana, s težkim križem obložena, bičana in zaničevana naša mila domovina!

Mila: A vendar zdaj slovanski rod na zemlji svoji je gospod!

Slava: To nam je prerokoval blagi rodoljub — pesnik Simon Gregorčič.

Zora: Večkrat mi pridejo na spomin besede v Gregorčičevih poezijah:

Ne bo nas več tujčin teptal,
ne tlačil nas krvavo.
Naš rod bo tu gospodoval,
naš jezik, naše pravo.
Pod streho našo tuji rod
nam gost naj bo — a ne gospod.
Mi tu smo gospodarji!

Mila: Oh, kako bi plakal naš pokojni rodoljub pesnik Gregorčič, ko bi prišel zopet med nas Slovence. Videl bi, da njegovi ožji rojaki — sorodniki tam na Goriškem trpijo nasilje italijanske vlade. Njegov dom je v neodrešeni domovini slovenski.

Zora: Komur srce še ni čisto popačeno, ga mora boleti, ko sliši, kaj morajo trpeti naši bratje na Koroškem in Primorskem.

Slavko: Sosedov Janko nam večkrat čita iz časopisov, kako Italijani na Primorskem in koroški Nemci plenijo pri slovenskih kmetih, preganjajo jih z veseličnih prostorov, če se po slovenski navadi zabavajo; požigajo hiše zavednih Slovencev, pretepajo in zapirajo slovenske može in mladeniče. Nemški in italijanski učitelji mučijo ubogo slovensko deco, če hoče v materinskem jeziku govoriti. Slovenske duhovnike, učitelje in druge narodne voditelje preganjajo z rodne zemlje slovenske. Slovenskim volilcem na Primorskem so branili, da bi volili svojega poslanca v državno skupščino italijansko. Kratko rečeno: Naši neodrešeni bratje na Primorskem in Koroškem so najnesrečnejši ljudje na svetu!

Zora: Tudi oni postanejo svobodni gospodarji na svoji zemlji.

Vsi: Na to prisega vsa jugoslovenska mladina.

Zora: Zdaj si pa še eno zapojmo o neodrešeni domovini! (Pojo pesem »Klic Sokolov«: Čujte pesem od Jadrana, pesem žalosti, gorja, čujte ono s Korotana, pesem bratov in sestrá! Rodna gruda je tepšana, bratje v robstvu nam ječe! Kdaj bo sužnost njih končana, kdaj končano njih gorje? Bratje, sestre, vsi na delo, ljúbav zdaj naj govori! Hrabro naših vrst krdelo brate naj osvobodi!)

Mila: Kdo izmed vas mi ve povedati, kako je bilo mogoče, da so Jugosloveni tako dolgo trpeli pod vladó tujih narodov in jih tuji narodi ne zlepa ne zgrda niso mogli pridobiti popolnoma zase?

Zora: To je tista občudovanja vredna slovenska samozavest! Ker so poznali svojo duševno in telesno krepkost, so upali, da pride čas rešitve. Narod je imel zaupanje do svojih blagih, požrtvovalnih narodnih voditeljev, ki so jih vodili v narodni obrambi. Iz obrambe je nastala končno osvoboditev. Branili so se zato, da so svojim potomcem priborili boljših časov.

Tinka: Pa vendar še dobimo ljudi, ki pravijo, da so imeli zlate čase, ko je tujec vladal nad nami.

Zora: To pravijo ljudje, ki niso zadovoljni s sedanjimi razmerami; to so oni, ki ne vedo, da so neurejene razmere — posebno draginja — posledica dolgotrajne svetovne vojne. Na teh posledicah druge države mnogo več trpe nego mi. To prehodno dobo izkoriščajo naši narodni izdajalci in hujskajo na upor. Ti narodni izdajalci so imeli za tuje vlade res dobre čase. Zatajili so jezik, se zapisali tujcu, kakor zapiše grešnik satanu svojo dušo. Združili so se z našimi narodnimi sovražniki in so njim pomagali tlačiti domači narod.

Mila: Ti ljudje so kakor poturice, to so oni, ki so jih vzgojili Turki iz slovenskih krščanskih mladeničev, da so pozneje pobijali svoje rojake — kristjane, lastne brate. Požigali so jim hiše, plenili imetje, trpinčili nedolžno ljudstvo.

Zmagoslav: Ravno tako so vzgajali Nemci, Madžari in Italijani iz slovenskih mladeničev in mož narodne izdajalce. To so ljudje, ki tu in tam še bivajo med nami in za sprejete Judeževe groše hujskajo proti naši domovini. A ta gadja zalega dobi smrtni udarec od nas jugoslovenske mladine.

Vsi: Živjo!

Zora: Zdaj si pa zapojmo še narodno himno! (Pojo »Bože pravde«.)